

UPUTE AUTORIMA

Počevši od prvoga broja u narednomu, 1973. godištu [45 (1) (1973)] promijenit će se djelomično način opremanja i grafičke obradbe radova za *Croatia Chemica Acta*, kako bi se prezentiranje građe uskladilo s pravilima, što su ih propisale Međunarodna unija za čistu i primijenjenu kemiju (IUPAC) i Međunarodna unija za čistu i primijenjenu fiziku (IUPAP), a koja su objavljena u *Pure Appl. Chem.* 21 (1) 7—44 (1970).

Te promjene sastoje se u slijedećem:

1. Autori trebaju što dosljednije upotrebljavati mjerne jedinice *Système International (SI)* kao i propisane simbole za njih.

2. U skladu s dogovorom obiju Unija (*loc. cit.*) i kada je god to ikako moguće, autori trebaju upotrebljavati, standardizirane simbole fizikalnih veličina.

U svezi s tim promjenama, grafička obradba *Croat. Chem. Acta* također će se dovesti u sklad sa standardima što su ih propisale IUPAC i IUPAP, koliko god to dozvoljavaju tehničke mogućnosti tiskare.

1. UPORABA JEDINICA SI

U radovima ponuđenim uredništvu CCA valja upotrebljavati jedinice *Système International (SI)*. Neke od jedinica iz drugih sustava još se uvijek mogu tolerirati i te su navedene u točki 1.6.

Osnovne jedinice Međunarodnog sustava (*Système International, SI*) jesu:

metar,	kelvin,
kilogram,	candela,
sekunda,	mol.
ampere,	

To su jedinice za sedam osnovnih fizikalnih veličina: duljina, masa, vrijeme, električna struja, termodinamička temperatura, jakost svjetlosti i količina tvari. U međunarodnom sustavu postoji jedna i samo jedna SI-jedinica za svaku fizikalnu veličinu. To je ili odgovarajuća osnovna SI-jedinica, ili pak izvedena SI-jedinica (dobivena množenjem i/ili dijeljenjem dviju ili više osnovnih SI-jedinica). Nekoliko takovih jedinica imaju svoja posebna imena i simbole. Postoje i dvije dopunske SI-jedinice, za koje nije još odlučeno imaju li se smatrati osnovnima ili izvedenim.

Višekratnici ili dijelovi SI-jedinica mogu se opisati uporabom standardnih SI-prefiksa.

Svaka fizikalna veličina smatra se umnoškom brojčane vrijednosti i mjerne jedinice:

$$E = 1,018 \text{ V ili } E/V = 1,018^a$$

Ne valja pisati

$$E [\text{V}] = 1,018.$$

Opaska: Budući da su nazivi i simboli mjernih jedinica međunarodno dobro *par excellence*, u načelu je prihvaćeno tzv. etimološko pisanje (točnije: transliteracija) za sve eponimske nazive jedinica, a također i onda kada bi uporaba transkripcije u naš pravopisni sustav dovela do nesklada imena i simbola (npr. kandela — cd, luks — lx). Simboli mjernih jedinica, naravno, posve su standardizirani i pišu se jednako u svim jezicima.

^a Ovaj se način posebice preporučuje za označavanje osi u dijagramima kao i za naslove kolona u tablicama.

1.1. Definicije osnovnih jedinica

metar (simbol: m) jest duljina 1 650 763,73 valnih duljina radijacije koja odgovara prijelazu između razina $2p_{10}$ i $5d_5$ atoma kriptona-86 u vakuumu.

kilogram (simbol: kg) jest jedinica mase; ona je jednaka masi međunarodnog prototipa kilograma.

sekunda (simbol: s) je trajanje 9 192 631 770 perioda radijacije, koja odgovara prijelazu između dviju hiperfinskih razina osnovnog stanja atoma cezija-133.

ampere (simbol: A) je ona konstantna struja koja, — ako teče kroz dva ravna paralelna vodiča beskonačne duljine, zanemarljiva presjeka, smještena u vakuumu i među sobom udaljena 1 metar, — proizvodi među njima silu od 2×10^{-7} newtona po metru duljine.

kelvin (simbol: K) je $1/273,16$ -ti dio termodinamičke temperature trojne točke vode.

candela (simbol: cd) je ona jakost svjetlosti, koju zrači crno tijelo površine $1/600\,000$ m², u okomitom smjeru, pri temperaturi smrzavanja platine i tlaku od 101 325 newtona po četvornom metru.

mol (simbol: mol) jest ona količina tvari u nekomu sistemu, u kojoj je sadržano toliko elementarnih entiteta, koliko ima atoma u 0,012 kg ugljika-12. Ti se elementarni entiteti moraju iskazati; to mogu biti atomi, molekule, ioni, elektroni, druge čestice, ili pak definirane skupine takovih čestica.

1.2. Dopunske SI-jedinice

fizikalna veličina	SI-jedinice	simbol
kut (u ravnini)	radian	rad
ugao (prostorni)	steradian	sr

1.3. Imena i simboli izvedenih SI-jedinica koje imaju svoja posebna imena

Fizikalna veličina	SI-jedinica	Simbol	Definicija
sila	newton	N	kg m s ⁻²
tlak	pascal	Pa	kg m ⁻¹ s ⁻² (= N m ⁻²)
energija	joule	J	kg m ² s ⁻²
snaga	watt	W	kg m ² s ⁻³ (= J s ⁻¹)
električki naboj	coulomb	C	A s
razlika električkog potencijala	volt	V	kg m ² s ⁻³ A ⁻¹ (= J A ⁻¹ s ⁻¹)
električki otpor	ohm	Ω	kg m ² s ⁻³ A ⁻² (= V A ⁻¹)
električki kapacitet	farad	F	A ² s ⁴ kg ⁻¹ m ⁻² (= A s V ⁻¹)
električka vodljivost	siemens	S	kg ⁻¹ m ⁻² s ³ A ² (= A V ⁻¹ = Ω ⁻¹)
magnetski tok	weber	Wb	kg m ² s ⁻² A ⁻¹ (= V s)
induktancija	henry	H	kg m ² s ⁻² A ⁻² (= V A ⁻¹ s)
gustoća magnetskog toka	tesla	T	kg s ⁻² A ⁻¹ (= V s m ⁻²)
svjetlosni tok	lumen	lm	cd sr
rasvijetljenost	lux	lx	cd sr m ⁻²
frekvencija	hertz	Hz	s ⁻¹

1.4. Standardni SI-prefiksi

dio	prefiks	simbol	više-kratnik	prefiks	Simbol
10 ⁻¹	deci-	d	10 ¹	deka-	da
10 ⁻²	centi-	c	10 ²	hecto- (hekto-)	h
10 ⁻³	milli- (mili-)	m	10 ³	kilo-	k
10 ⁻⁶	micro- (mikro-)	μ	10 ⁶	mega-	M
10 ⁻⁹	nano-	n	10 ⁹	giga-	G
10 ⁻¹²	pico- (piko-)	p	10 ¹²	tera-	T
10 ⁻¹⁵	femto-	f			
10 ⁻¹⁸	atto- (ato-)	a			

Opaska: Prefiksi su navedeni u internacionalnoj ortografiji. Hrvatki oblik (kada je različit) naveden je u zagradi.

1.5. Jedinice koje valja postupno napuštati

Niže navedene jedinice ne pripadaju »Međunarodnom sustavu« (SI) pa ih valja izbjegavati. Ako autori insistiraju na njihovoj uporabi, dužni su ih u svakoj publikaciji jednoznačno i *explicite* definirati u skladu s priloženom tablicom. Najzgodnije mjesto u članku za takovu definiciju jest kraj »Eksperimentalnog dijela«

fizikalna veličina	jedinica	simbol	definicija
duljina	ångström	Å	10 ⁻¹⁰ m
površina	barn	b	10 ⁻²⁸ m ²
volumen	litra ^b	l	10 ⁻³ m ³
masa	tona	t	10 ³ kg
sila	dyn	dyn	10 ⁻⁵ N
tlak	bar	bar	10 ⁵ N m ⁻²
tlak	atmosfera	atm	101 325 N m ⁻²
tlak	torr	Torr	(101 325/760) N m
tlak	konvencionalni milimetar živina stupca	mm Hg	13,595 1 × 980,66 × 10 ⁻² N m ⁻²
kinematički viskozitet, difuzijski koeficijent	stokes	St	10 ⁻⁷ J
dinamički viskozitet	poise	P	10 ⁻⁴ m ² s ⁻¹
koncentracija	mol po litri	M	10 ⁻¹ kg m ⁻¹ s ⁻¹
magnetski tok	maxwell	Mx	10 ³ mol m ⁻³
gustoća magnetskog toka (magnetska indukcija)	gauss	G	10 ⁻⁸ Wb
energija	erg	erg	10 ⁻⁴ T
energija	kilowatt-sat	kWh	10 ⁷ J
energija	termokemijska kalorija	cal _{th}	3,6 × 10 ⁶ J
energija	I. T. kalorija	cal _{IT}	4,184 J
radioaktivnost	curie	Ci	4,1868 J
doza zračenja	röntgen	R	3,7 × 10 ¹⁰ s ⁻¹
apsolutna doza	rad	rad	2,58 × 10 ⁻⁴ C kg ⁻¹
			10 ⁻² J kg ⁻¹

^b Odlukom XII Međunarodne generalne konferencije za mjere i utege (listopada 1964. odbaćena je stara definicija litre (1,000 028 dm³). Sada se litra smatra sinonimom za kubni decimetar. Tu jedinicu ne valja upotrebljavati pri iskazivanju rezultata visoke preciznosti.

1.6. Jedinice koje ne pripadaju međunarodnom sustavu, a moći će se još stanovito vrijeme koristiti

fizikalna veličina	jedinica	simbol	definicija
vrijeme	minuta ^c	min	60 s
vrijeme	sat ^c	h	3 600 s
vrijeme	dan ^c	d	86 400 s
kut	stupanj	o	$\pi/180$ rad
relativna temperatura	Celsiusov stupanj	^o C	$t/^{\circ}\text{C} = T/\text{K} - 273,15$
masa	unificirana atomska jedinica mase	u	$\approx 1,660 5 \cdot 10^{-27}$ kg
energija	elektronvolt	eV	$\approx 1,602 2 \cdot 10^{-19}$ J

Iako se gore navedene jedinice mogu upotrebljavati kada je to prikladno, nije dopušteno izvoditi iz njih nove jedinice, npr. min^{-1} , 1 atm itd.

^c Može se upotrijebiti samo za opisivanje trajanja nekoga procesa ili u sličnom smislu.

1.7. Jedinice koje se više ne smiju koristiti

fizikalna veličina	jedinica	simbol	definicija
duljina	mikron	μ	$1 \mu\text{m} = 10^{-6}$ m
duljina	milimikron	m μ	$1 \text{nm} = 10^{-9}$ m
frekvencija	ciklus u sekundi	cps	1 Hz
frekvencija	ciklus u minuti	cpm	$1/60$ Hz
kut	minuta	'	$\pi/(180 \cdot 60)$ rad
kut	sekunda	"	$\pi/(180 \cdot 3600)$ rad
koncentracija	gramekvivalent po litri	N	1mol dm^{-3} ^d

^d Usp. definiciju jedinice mol, točka 1.1.

1.8. »Atomske« jedinice

Rezultate mnogih računa pogodno je izraziti omjerom dviju fizikalnih veličina, npr.

$$\Delta E/R_{\text{H}}hc = 0,75,$$

gdje su R_{H} , h i c poznate fizikalne konstante, a ΔE je razlika dviju energetskih razina vodikova atoma. Takav način pisanja ispravniji je nego

$$\Delta E = 1,634 \cdot 10^{-18} \text{ J},$$

jer se pri tom gubi na točnosti. Također ne preporučuje se način izražavanja poput:

$$\Delta E = 0,75$$

s dodatnim objašnjenjem »Sve vrijednosti iskazane su u atomskim jedinicama«, jer se time znatno otežava razumijevanje.

2. STANDARDIZACIJA SIMBOLA ZA FIZIKALNE VELIČINE

Kada je god moguće, autori treba da upotrebljavaju simbole, navedene u priloženom popisu, koji je sastavljen u skladu s preporukama IUPAC [v. *Pure Appl. Chem.* 21 (1970) 7—44]. Ako iz bilo kojeg razloga postoji potreba za *ad hoc* stvorenim simbolom, valja ga pomno definirati. U priloženom popisu simboli odjeljeni zarezima mogu se smatrati jednako dobrima; oni koji su pak navedeni u zagradi mogu se upotrebljavati jedino kada bi uporaba »korektnijeg« simbola dovela do nejasnoće. Znatna fleksibilnost može se postići uporabom velikih i malih slova za dani simbol te dodavanjem (što jednostavnijih) subskripata i/ili superskripata.

2.1. Vrijeme, prostor i srodne veličine

duljina	l
visina	h
polumjer	r
promjer	d
put, duljina luka	s
valna duljina	λ
valni broj	$\sigma, \tilde{\nu}, k^\circ$
kut (u ravnini)	$\alpha, \beta, \gamma, \Theta, \varphi$
prostorni kut	ω, Ω
površina	A, S, A_s
volumen	V
vrijeme	t
frekvencija	ν, f
kutna frekvencija, pulsatancija	ω
period: $1/\nu$	T
karakteristični vremenski interval, vrijeme relaksacije, vremenska konstanta	τ
brzina	v, u, w, c
kutna brzina: $d\varphi/dt$	ω
akceleracija	a
akceleracija slobodnog pada	g

2.2. Mehaničke i srodne veličine

masa	m
reducirana masa	u
specifični volumen	v
gustoća	ρ
relativna gustoća	d
moment inercije	I
impuls, količina gibanja	p
sila	F
težina	$G, (W)$
moment sile	M
angularni moment	L
rad	w, W
energija	E
potencijalna energija	E_p, V, Φ
kinetička energija	E_k, T, K
Hamiltonian	H
Lagrangian	L
snaga	P
stlačivost, kompresibilnost: $V^{-1} (dV/dp)$	κ
kompresijski modul: $(p = -K \Delta V/V_0)$	K
brzina zvuka	c

* Samo u fizici i kemiji krutog stanja.

viskoznost	$\eta, (\mu)$
fluidnost: $1/\eta$	φ
kinematička viskoznost: η/ρ	ν
koeficijent trenja (sila trenja podijeljena normalnom silom)	$\mu, (f)$
napetost površine	γ, σ
kontaktni kut	Θ
difuzijski koeficijent	D
koeficijent prijenosa mase (masa podijeljena vremenom i površinom presjeka)	k, k_m

2.3. Molekularne i srodne veličine

atomska težina (relativna atomska masa)	A_r
molekularna težina (relativna molekularna masa)	M_r
molarna masa	M
Avogadrova konstanta	L, N_A
broj molekulâ	N
količina tvari	$n, (\nu)$
molarni razlomak tvari B	x_B, y_B
maseni udio tvari B	w_B
volumni udio u tvari B	φ_B
molalitet otopljene tvari B	m_B
koncentracija otopljene tvari B (količina B podijeljena volumenom otopine)	$c_B, [B]$
masena koncentracija tvari B (masa B podijeljena volumenom otopine)	ρ_B
površinska koncentracija, površinski suvišak	Γ
sudarni promjer molekule	d, σ
srednji slobodni put	l, λ
sudarni broj (broj sudarâ podijeljen volumenom i vremenom)	Z
ukupna particijska funkcija (sistem)	E
particijska funkcija (sistem)	Q, Z
particijska funkcija (čestica)	q, z
statistička težina	g
simetrijski broj	σ, s
karakteristična temperatura	Θ

2.4. Termodinamičke i srodne veličine

termodinamička temperatura, apsolutna temperatura	T
Celsius-ova temperatura	t
(molarna) plinska konstanta	R
Boltzmann-ova konstanta	k
toplina	$q, Q^{\dagger}$
rad	$w, W^{\dagger}$
unutrašnja energija	U
entalpija: $U + pV$	H
entropija	S
Helmholtz-ova energija: $U - TS$	A
Massieu-ova funkcija — A/T	J
Gibbs-ova energija: $H - TS$	G
Planck-ova funkcija: $-G/T$	Y

[†] Preporučuje se da se $q > 0$ i $w > 0$ oboje odnose na povećanje energije promatranog sistema: $\Delta U = q + w$

kompresijski faktor	Z
toplinski kapacitet	C
specifični toplinski kapacitet (ne preporučuje se naziv: specifična toplina)	c
omjer C_p/C_v	γ , (κ)
Joule-Thomson-ov koeficijent	μ
toplinska vodljivost	λ , κ
toplinska difuzivnost	a
koeficijent prijenosa topline (gustoća toplinskog toka podijeljena razlikom temperatura)	h
kubični koeficijent ekspanzije: $V^{-1}(\partial V/\partial T)_p$	α
izotermna kompresibilnost: $V^{-1}(\partial V/\partial p)_T$	κ
tlačni koeficijent: $(\partial p/\partial T)_v$	β
kemijski potencijal tvari B	μ_B
apsolutni aktivitet tvari B: $\exp(\mu_B/RT)$	λ_B
fugacitet	f, (p^*)
osmotski tlak	Π
ionska jakost ($I_m = \frac{1}{2} \sum_i m_i z_i^2$; $I_c = \frac{1}{2} \sum_i c_i z_i^2$)	I
(relativni) aktivitet tvari B	a_B
koeficijent aktiviteta (skala molarnog razlomka)	f_B
koeficijent aktiviteta (skala molalитета)	γ_B
koeficijent aktiviteta (koncentracijska skala)	y_B
osmotski koeficijent	φ

2.5. Kemijske reakcije

stehiometrijski koeficijent tvari B (negativan za reaktante, pozitivan za produkte)	ν_B
opća jednadžba za kemijsku reakciju	$0 = \sum_B \nu_B B$
stupanj toka reakcije, doseg reakcije ($d\xi = dn_B/\nu_B$)	ξ
brzina reakcije ($d\xi/dt$)	$\dot{\xi}$, J
brzina porasta koncentracije tvari B: dc_B/dt	ν_B , r_B
konstanta brzine reakcije	k
afinitet reakcije: $-\sum_B \nu_B \mu_B$	A
ravnotežna konstanta	K
stupanj disocijacije	α

2.6. Elektricitet i magnetizam

elementarni naboj (protona)	e
električni naboj, količina elektriciteta, električna	Q
gustoća naboja	ρ
površinska gustoća naboja	σ
električna struja	I
gustoća električne struje	j
električni potencijal	V, φ
električni napon « IR	U
jakost električkog polja	E
električni pomak, električna indukcija	D
kapacitet	C
permitivnost ($D = \epsilon E$)	ϵ
permitivnost vakuuma	ϵ_0

relativna permitivnost: $\varepsilon/\varepsilon_0$ (također zvana dielektrička konstanta, D , kada ne zavisi o E)	ε_r , (ε)
dielektrička polarizacija: $D - \varepsilon_0 E$	P
električka susceptibilnost: $\varepsilon_r - 1$	χ
električki dipolni moment	p , p_e
permanentni dipolni moment molekule	p , μ
inducirani dipolni moment molekule	p , p_i
električka polarizabilnost molekule	α
magnetski tok	Φ
gustoća magnetskog toka, magnetska indukcija	B
jakost magnetskog polja	H
permeabilnost: ($B = \mu H$)	μ
permeabilnost vakuuma	μ_0
relativna permeabilnost: μ/μ_0	μ_r
magnetizacija: ($B/\mu_0 - H$)	M
magnetska susceptibilnost: $\mu_r - 1$	χ , (χ_m)
Bohr-ov magneton	μ_B
elektromagnetski moment: ($E_p = -m \cdot B$)	m , μ
električki otpor, resistancija	R
resistivnost (prije zvan specifični otpor): ($E = \rho j$)	ρ
konduktivnost (prije zvan specifična vodljivost): ($j = \kappa E$)	κ , (σ)
samoinduktivnost	L
međuinduktivnost	M , L_{12}
reaktancija	X
impedancija (kompleksna): $R + iX$	Z
kut gubitka	δ
admitancija (kompleksna): $1/Z$	Y
djelatna vodljivost, konduktancija ($Y = G + iB$)	G
susceptancija ($Y = G + iB$)	B

2.7. Elektrokemija

Faraday-ova konstanta	F
broj naboja iona B (pozitivan za katione, negativan za anione)	z_B
broj naboja reakcije članka	z
elektromotorna sila	E
elektrokemijski potencijal ionske komponente B: $\mu_B + z_B F$	$\tilde{\mu}_B$
električka pokretljivost	u , μ
elektrolitska vodljivost (prije: specifična vodljivost)	κ , (σ)
molarna vodljivost elektrolita ili iona: κ/c	Λ , λ
prijenosni broj	t
prenapon	η
gustoća struje izmjene	j_0
elektrokemijski prijenosni koeficijent	α
jakost dvosloja (električki moment podijeljen površinom)	τ
elektrokinetički potencijal (zeta-potencijal): τ/ε	ζ
debljina difuzijskog sloja	δ
unutrašnji električki potencijal	φ
vanjski električki potencijal	ψ
površinska razlika električkog potencijala: $\varphi - \psi$	χ

2.8. Svjetlost i rodna elektromagnetska zračenja

Planck-ova konstanta	h
Planck-ova konstanta podijeljena s 2π	$\hbar$
energija zračenja	Q
tok zračenja, snaga zračenja	Φ
jakost zračenja: $d\Phi/d\omega$	I
radijancija: $(dI/dS) \cos \Theta$	L
ekscitancija, emisijska moć: $d\Phi/dS$	M
ozračenost: $d\Phi/dS$	E
apsorpcija, apsorpcijski faktor ^(*) (omjer apsorbiranog i ulaznog toka svjetlosti ili zračenja)	a
reflektancija, refleksijski faktor ^(*) (omjer apsorbiranog i ulaznog toka svjetlosti ili zračenja)	ρ
transmitancija, transmisijski faktor ^(*) (omjer prošavšega i ulaznog toka svjetlosti ili zračenja)	τ
unutrašnja transmitancija (t. samog medija, odbivši t. posude i granične površine) ^(*)	τ_i, T
unutrašnja gustoća transmisije, apsorbanacija: ^(*) $\log_{10} (1/\tau_i)$	D_i, A
(linearni) apsorpcijski koeficijent ^(*) : D_i/l	a
molarni (linearni) apsorpcijski koeficijent ^(*) : D_i/lc	ε
kvantni iscrpak	Φ
ekspozicija: $\int Edt$	H
brzina svjetlosti u vakuumu	c
indeks loma	n
molarna refrakcija	R_m
kut optičke skretnje	α

2.9. Superskripti i subskripti

Superskripti i subskripti (gornji i donji »indeksi«) treba da budu što jednostavniji, u pravilu samo u jednoj razini: valja izbjegavati oznake poput:

$$A_{NO_3} \quad (pV)_{00}^{B=0} \quad ;$$

u takovim slučajevima treba koristiti objašnjenja u zagradama kao npr.

$$\alpha (589,3 \text{ mm}, 20^\circ\text{C}, \text{ saharoza}, 10 \text{ g dm}^{-3} \text{ u H}_2\text{O}, 10 \text{ cm}) = + 66,470^\circ$$

$$A \left(\frac{1}{2} \text{ Mg}^{2+} \right) = 53 \Omega^{-1} \text{ cm}^2 \text{ mol}^{-1} \text{ pri } 25^\circ\text{C}.$$

Za uporabu u kemijskoj termodinamici i kinetici preporučuju se ovi standardizirani simboli:

- * čista tvar, npr. V_B^* označuje molarni volumen čiste tvari B
- ∞ beskonačno razrjeđenje, npr. $y_B^\infty = 1$
- $^\circ$ standardan, npr. E° za elektromotornu silu galvanskoga članka pri određenim standardnim okolnostima
- $\ddagger$ prijelazno stanje (aktivirani kompleks) npr. $\Delta S^\ddagger$ za entropiju aktiviranja
- _m molarni, npr. $C_{p,m}$ za molarni toplinski kapacitet pri stalnom tlaku
- _f stvaranje (nastajanje), npr. $\Delta_f H$ za entalpiju stvaranja tvari B (subskript _f odnosi se na operator Δ , a ne na operand H)

* Nazivi ekstinkcija (za D_i), ekstinkcijski koeficijent (za a), i molarni ekstinkcijski koeficijent (za ε) nisu prikladni, jer se naziv ekstinkcija ima u buduće rabiti za difuziju, a ne za apsorpciju zračenja (odluka Međunarodne komisije za iluminaciju, CIE, i Međunarodne elektro-tehničke komisije, IEC).

2.10. Oznake stanja reaktanata u kemijskim jednadžbama

- (g) plinovita tvar, npr. H_2 (g)
 (l) tekuća (kapljevita) tvar, npr. H_2O (l)
 (s) kruta (čvrsta) tvar, npr. C (s)
 (c) kristalinična tvar, npr. SiO_2 (c); ako dotična tvar postoji u nekoliko alotropnih modifikacija, najčešće se podrazumijeva ona, koja je najstabilnija pri radnoj temperaturi
 (aq) tvar otopljena u beskonačno velikoj količini vode

2.11. Matematički simboli

U slučajevima, gdje su navedena dva ili više simbola, preporučuje se prvo-navedeni.

jednakost	=
nejednakost	$\neq$
identitet	$\equiv$
korespondencija	$\hat{=}$
približna jednakost	$\approx$
teži k	$\rightarrow$
asimptotska jednakost	$\sim$
proporcionalnost	$\propto$
beskonačno mnogo	∞
veće od	$>$
manje od	$<$
veće ili jednako	$\geq$
manje ili jednako	$\leq$
mного veće od	$\gg$
mного manje od	$\ll$
plus	+
minus	-
množenje	$\times$
dijeljenje a s b	a/b ab^{-1} $\frac{a}{b}$
apsolutna vrijednost a	$ a $
a na potenciju n	a^n
drugi korijen iz a	$a^{1/2}$ $\sqrt{a}$
n -ti korijen iz a	$a^{1/n}$ $\sqrt[n]{a}$
srednja vrijednost a	$\langle a \rangle$ $\bar{a}$
prirodni logaritam od a	$\ln a$ $\log_e a$
dekadski logaritam od a	$\lg a$ $\log a$ $\log_{10} a$
binarni logaritam od a	$\text{lb } a$ $\log_2 a$
eksponencijal od a	$\exp a$ e^a